

Asia: VN/33762/2023

Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä arviointimuistiosta

On hienoa, että terveydensuojelulain kokonaisuudistus tehdään, uudistaminen on tarpeellista.

Arviointimuistion rakenne oli ilahduttavan selkeä, kun ehdotukset lainsäädännön kehittämiseksi oli aina koottu käsitellyn aiheen loppuksi.

Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta

-

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

-

Yleistä

-

Luku 1 - Yleiset säännökset

§ 1 On hyvä, jos uuteen terveydensuojelulakiin sisällytetään terveyshaitan lisäksi mahdollisuus puuttua myös terveysriskeihin. Riskien arviointi saattaa kuitenkin olla vaikeaa, jos valvonnalla ei ole käytössä selkeitä raja-arvoja, joihin vedota. Tämä voi heikentää valvonnan valtakunnallista yhdenmukaisuutta. Tehtyjen ratkaisujen oikeutus saatetaan nykyistä useammin arvioida valituskäsittelyssä.

§ 3 Kehittämis ehdotuksena on selkeämpi toimivaltajako ja soveltamisalojen rajaaminen mm. ympäristönsuojelulakiin, vesihuoltolakiin ja tartuntatautilakiin. Ympäristönsuojelulain ja vesihuoltolain osalta suuria ristiriitoja ei ole ollut, mutta tartuntatautilain osalta selkeyttäminen olisi

tarpeen. Etenkin korona-aika toi esiin puutteet rajoitustoimenpiteiden valvontavastuusta ja toimivallasta.

Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

§ 5 Aluehallintoviraston suorittama valvontayksiköiden valvontasuunnitelmien arviointi terveydensuojelun osalta on nykyiselläänkin ollut hyvin niukkaa verrattuna elintarvikevalvontaan. Olisi toivottavaa, että valvontasuunnitelmia ja valvonnan toteumaa kuitenkin tarkasteltaisiin ulkopuolisin silmin ja niistä annettaisiin valvontayksikölle suoraa palautetta ja kehittämisohjeita. Raskaille, monipäiväisille arviointikäynnneille ei niinkään ole tarvetta.

§ 6 Riskiperusteisuuden korostaminen kuntien suorittamassa valvonnassa on tärkeää. Turhaa tai heikosti vaikuttavaa työtä ei kannata tehdä, se on resurssien tuhlausta.

Valvontakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi kaivattaisiin tarkempia ohjeita mm. suunnitelmallisten tarkastusten A-B-C-D arvioiden tekemiseksi. Ei aivan Oiva-arviointiohjeiden tarkkuuteen meneviä, mutta kuitenkin sellaisia, jotka sisältäisivät esimerkkejä linjauksista.

§ 8 Häiriötilanteisiin varautumiseen kaivattaisiin valvontayksiköissä selkeästi enemmän ohjausta.

Kunnan terveydensuojeluviranomaiselle esitetty velvollisuus olla tavoitettavissa virka-ajan ulkopuolella eli järjestää jonkinlainen päivystys, ei ole tarpeen.

Valvontayksiköt ovat melko pieniä, jolloin yhden valvontayksikön järjestämänä päivystäminen rajoittaisi viranhaltijoiden vapaa-aikaa kohtuuttomasti ja tulisi myös erittäin kalliiksi. Jos päivystys järjestetään yhteistyössä laajemmalla alueella, törmätään toimivaltaongelmiin. Viranhaltijat voivat nykyisin olla myös hyvin kapeille osaamisalueille erikoistuneita, joten heillä ei välttämättä olisi osaamista toimia juuri omalle vuorolle osuvassa tapauksessa. Nykyisellään terveysvalvonnan johtajat/päälliköt ovat yleensä antaneet siviiliyhteystietonsa tarvittaville tahoille ja heihin ollaan yhteydessä, jos jotain sattuu virka-ajan ulkopuolella. Luultavasti päivystäjäkin sitten vain ottaisi yhteyttä toimivaltaiseen johtajaan/päällikköön, joka jatkaisi asian hoitamista. Päivystyksen todellista tarvetta tulee vielä arvioida tarkemmin, samoin kuin suhteuttaa saatavaa hyötyä toiminnasta syntyviin kustannuksiin (250 000 € - 3 milj. €).

Velvollisuus siitä, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että häiriötilanteissa on käytettävissä laboratoriopalveluita, voi tulla valvontayksiköille erittäin kalliiksi. Laboratorioiden määrä on koko ajan vähentynyt, joten tämä asia olisi nykytilanteessa järkevintä järjestää tai vähintäänkin koordinoida valtakunnallisesti, sen sijaan että jokainen valvontayksikkö yrittäisi hoitaa asiaa itse.

Vaatimus siitä, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen olisi jatkossa laadittava suunnitelma elinympäristöön vaikuttaviin häiriötilanteisiin varautumiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten, tutkimuslaitosten, laboratorioden ja terveydensuojelun näkökulmasta merkittävien toiminnanharjoittajien, kuten jätehuollon toimijoiden kanssa tuntuu kohtuuttomalta toteuttaa. Valvontayksiköt toimivat yleensä useiden kuntien alueella, jossa muita viranomaisia, kunnan toimijoita ja jätehuollon yrityksiä on useita. Laboratoriot ja tutkimuslaitokset taas palvelevat useita valvontayksiköistä. Tämän kokonaisuuden vastuuttaminen kullekin kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ei voi toimia käytännössä.

Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta

Esitetty tapa jaotella kohteet riskin perusteella suuren, kohtalaisen tai vähäisen riskin kohteiksi vaikuttaa selkeältä. Samoin se, miten ilmoitusvelvollisuus, suunnitelmallinen valvonta ja valvonnan perusmaksut eri riskiryhmiä koskevat. Arviointimuistiossa esitetyt linjaukset kohteiden jaottelusta riskiluokkiin, eivät sen sijaan vaikuta kaikilta osin toimivilta ja ne eivät kohteile erityyppisiä toimintoja tasapuolisesti. Joissakin toimintatyypeissä kohteet voisi olla järkevää jakaa vain kahteen riskiluokkaan.

Havaintoja riskiluokituksesta:

1) majoitustoiminta

Pidetään kannatettavana, että osa kohteista rajataan ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle.

2) liikuntatilat ja uiminen

Sisäliikuntapaikkoja (kuntosalit, liikuntahallit) ei yleisesti ottaen nähdä suuren riskin kohteina, vaikka niissä kävisikin paljon ihmisiä. Kohteiden säännöllinen tarkastaminen ei ole tarpeen. Suuren riskin kohteiksi tulisi jättää ainoastaan uimahallit ja -rannat.

3) päiväkodit, lasten ja nuorten kokoontumispaikat sekä oppilaitokset

Rajanveto nuorille ja aikuisille tarkoitettujen oppilaitosten välillä voi olla epäselvä.

4) sosiaalihuollon toimintayksiköt

Kohdassa on tuotu esille, että valvonnan tehokkuuden lisäämiseksi tulisi kehittää saavutettava kanava, jonka avulla asukkaat, omaiset tai henkilökunta voivat ilmoittaa mahdollisista haitta- ja riskitekijöistä. Vastaavantyyppiselle helppokäyttöiselle ilmoituskanavalle voisi olla tarvetta myös muuntyyppisissä kohteissa.

Tässä ryhmässä ei nähdä tarvetta kohtalaisen riskin luokittelulle. Ympärivuorokautinen asuminen on suuririskistä, loput vähäriskistä.

5) kauneudenhoito

Hygieniaosaamisen parantamista pidetään erittäin kannatettavana. Toisaalta kun ilmoitusvelvollisuuden ehdotetaan koskevan vain tilojen päätoimijaa, millainen vastuu päätoimijalla silloin on siitä, että kaikilla tiloissa toimivilla on omavalvonta/hygieniaosaaminen ym. kunnossa, kun tällaista edellytetään. Epäselväksi jää keneen toimijaan tarkastukset tai mahdolliset puutteiden johdosta annetut määräykset kohdennetaan, jos suuri osa toimijoista ei ole ilmoitusvelvollisia, eikä näinollen suunnitelmallisen valvonnan piirissä.

Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi

Kannatetaan toiselta laitokselta ostettua talousvettä käyttävien laitosten valvonnan keventämistä.

Ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointia tekevien tahojen pätevyysvaatimukset nähdään ongelmallisina, sillä kohteita on hyvin eri kokoisia. Ison uimahallin tai sairaalan kohdalla vaatimus voi olla perusteltu, mutta esimerkiksi majoitustoiminnassa ja sosiaalihuollon asumisessa osa kohteista on hyvin pieniä ja vaatimus heille kohtuuton.

Elintarvikehuoneistojen talousvettä voitaisiin säädellä ja valvoa elintarvikevalvonnan toimesta.

Luku 6 - Jätteet ja jätevedet

§ 22 Jätteiden ja jätevesien osalta terveydensuojelu- ja ympäristöviranomaisten toimivaltaa, yhteistoimintaa sekä määräysten antamista on syytä selkeyttää. Pääpainon valvonnassa tulee jatkossakin olla ympäristöviranomaisella.

Jätevesihuoltolaitoksille esitetään velvoitetta sisällyttää terveydellisten riskien arviointi osaksi omavalvontaa ja vesihuoltolain edellyttämää varautumissuunnitelmaa. Jätevesilaitokset eivät kuitenkaan ole terveydensuojeluviranomaisen valvonnassa, joten mikä taho arvioisi onko riskien arviointi ja varautuminen toteutettu riittävällä tavalla?

§ 24 Vastuu kuolleiden eläinten hautaamisesta tai muusta asiamukaisesta hävittämisestä tulee jatkossakin olla ensisijaisesti maanomistajalla, kuten muukin alueella tapahtunut roskaantuminen silloin kun aiheuttajaa ei saada selville.

§ 25 Suurten yleisötilaisuuksien tulisi olla ilmoitusvelvollisia, jotta tapahtumista varmasti saadaan tieto ja tapahtumien hygieenisistä olosuhteista pystytään valvomaan.

Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset

§ 27 Nykyisessä lainsäädännössä epäselvyyttä aiheuttaa määräyksenanto-oikeus kahdessa eri pykälässä 27 ja 51. Hallinnolliset pakkokeinot tulisi koota yhteen paikkaan. Vastuunjakoa ja sitä keneen pakkokeinot kohdistetaan, on jatkossakin hyvä lainsäädännössä kuvata.

§ 29 Uimarantoja ja allasvettä koskevat asiat voisi eriyttää omiin pykäliinsä.

§ 31 Arviointimuistion esittää harkittavaksi, että kunta vastaisi haittaeläinten torjuntatoimenpiteistä ja perisi myöhemmin torjunnan kustannukset haitan aiheuttajalta, jos se pystytään osoittamaan. Useinkaan haitan aiheuttajaa ei voida yksiselitteisesti osoittaa. Vastuun haittaeläintorjunnasta tulee jatkossakin olla kiinteistön omistajalla tai haltijalla, joka tarvittaessa voidaan määrätä ryhtymään toimenpiteisiin haittaeläinten torjumiseksi. Kunnan vastuulla on haittaeläinten torjunta yleisillä alueilla.

Kohdassa esitetään, että kuntien terveydensuojelujärjestyksellä voitaisiin antaa yksityiskohtaisempia sääntöjä. Lähtökohtaisesti hyvä terveydensuojelulaki olisi sellainen, että tarvetta erillisille terveydensuojelujärjestyksille ei olisi.

Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen

Pidetään kannatettavana haudatun ruumiin siirtoa koskevan valvonnan siirtämistä pois terveydensuojeluviranomaiselta.

Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta

-

Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut

Lainsäädännön rakenteen selkiyttämiseksi maksuja koskevat pykälät tulisi eriyttää omaksi luvukseen. Asiayhteyttä pätevyysiin ja laboratorioihin ei ole.

§ 50 Terveydensuojelulain alainen toiminta on niin monimuotoista, että lainsäädännössä on vaikea selkeästi säätää perusmaksuvelvollisuuden rajoista. Tarkempaa ohjeistusta pitäisi pystyä antamaan Lupa- ja valvontaviraston ohjeistuksella, jota tarvittaessa pystytään helpommin muuttamaan. Esimerkiksi nykyinen linjaus, että kuntosaleilta perusmaku veloitetaan, mutta crossfitsaleilta ei, on käsittämättömän epäoikeudenmukainen.

Luku 12 - Kiellot ja määräykset

§ 51 Ehdotetut muutokset siitä, että määräyksen voi antaa myös terveyshaitan ehkäisemiseksi, sekä tilanteissa, joissa terveydensuojelulakia ei ole noudatettu, on erittäin kannatettava. Määräyksen kohdentamiseen oikealla taholle kaivattaisiin tarkempaa sääntelyä tai vähintäänkin ohjausta.

Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset

Seuraamusmaksun käyttöönotto elintarvikelain esimerkin mukaisesti on toivottavaa. Maksun perimistä tulisi yksinkertaistaa ja pohtia miten maksu saataisiin hyödyttämään valvontayksiköitä.

Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

-

Luku 15 - Erinaisiä säännöksiä

-

Tietojärjestelmät

Vati-tietojärjestelmän kehittämistä tulee jatkaa ja tähän tulee valtion varata riittävä rahoitus. Vatin toimiminen myös keskitettynä arkistoina on kehittämisessä ykkösprioriteetteja. Vatin käyttötavan ja -tarkoituksen tulee olla yhteneväinen elintarvike-, tupakka- ja terveydensuojelulain osalta.

Terveydensuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet

-

Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Ympäristövaikutukset

-

Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Puro Johanna
Lohjan ympäristöterveyspalvelut